הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל. כגון הך דקמני לקמן מעברות הים והירדן ומחלי מלרעון כו': **זיקין וזועות ורעמים.** מפרש בגמרא[ה]: **מלא עולם.** לפי שאלו נראין או נשמעין למרחוק: **ברוך עושה בראשית.** ובגמרא (ד' נט.) פריך אלו הך לפרקים. מפרש בגמרא (שם ע"ב). ולפי שהוא חשוב וגדול מכולן קבע ליה רבי יהודה ברכה לעצמו: **מברך על הרעה מעין על הטובה.** דיין האמת: **ועל הטובה מעין על הרעה.** הטוב והמטיב. וכגמרא[ו] מפרש היכי דמי: **הנכנס לכרך.** המהלך בדרך וצריך לעבור כרך ושם מצויים מושלים רעים ומחפשים עלילות: **אחת בכניסתו.** מתפלל שיכנס לשלום: **ביציאתו.** מתפלל שיצא לשלום: **ארבע.** כלומר נותן הודאה על שעבר ונועץ על העתיד נמצאו ד' כלומר בגמרא[ז]: **חייב אדם לברך על הרעה כו'.** מפרש בגמרא[ח]: **ד"א כלל מאדך.** מדות מדותיו לך כין מדה טובה כין מדת פורענות: **לא יקל ראשו.** לא יתגא קלות ראש: **כנגד שער מזרחי.** מון להר הבית אשר במזרח הגמוכה אשר לרגלי הבית במזרח. לפי שכל השערים מכוונים זה כנגד זה שער מזרח שער עזרת נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם והיכל ובית קדשי הקדשים בימי מקדש ראשון כשהיה אמה ועקסין: **כפונדיו.** מגור מנול ונותנין בו מעות: **מק'.** בגמרא[ט] מפרש ליה: **כל חומתי ברכות שבמקדש היו אומרים עד העולם.** במסכת תענית (פ"ב דף טז:) אמרינן אין עונין אמן במקדש המברך אומר בקוף כל ברכה ברוך אתה ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך מונן הדעת וכן בכולם והעונין אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וילפינן לה מקרא דתפלת עזרא וסיעתו. ואשמעינן הכא דבמקדש ראשון לא היו אומרים אלא ברוך ה' אלהי ישראל עד מן העולם: **משקלקלו הנדוקים.** ואמרו אין עולם אלא זה: **בפקינו.** עזרא וסיעתו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם לומר שבני עולמות יש להוציא מלב הנדוקים הכופרים בתחיית המתים: **שיהא אדם שואל לשלום חבירו בשם.** בשמו של הקב"ה ולא אמרינן משאל הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הבריות להוציא שם שמים עליו. ולמדו מבעז שאמר ה' עמכם ומן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל: **ואומר אל יהי כבוד רבך אלוף.** מדברי זקני אומתך לעשות מה שראית שעשה הם. וכגמ'[י] מפרש מאי דאומר: **ואומר עם לעשות לה' הפרו תורתך.** פעמים שמבטלים דברי תורה כדי לעשות לה' אף זה המתכוין לשאול לשלום חברו זהו רצונו של מקום שנא' בקש שלום ורדפהו[יא] מותר לספר תורה ולעשות דבר הנראה אסור: **גמ'** ה"ג **מנלן דמברכינן אגיפא ת"ר יוחנן דאמר קרא ויאמר יסרו ברוך ה' אשר הניל אתכם וגו': בעבר ימינא.** שם מדינה בדרומו של פרס: **בפקא.** נקעה: **ערבות.** שם מקום: **ולחא למיא.** למא למים: **ברסקא.** בשוק: **גמלא פריגא.** גמל משוגע שעקקו רעיס: **אפקרקא ליה אגיפא.** נפלה חומת בית שהיה ממוך לו ונכנס לתוך הבית מפני הגמל: **מעברות סיס.** מקום שעברו ישראל כיס קוף: **ומעברות סירדן.** כימי יהושע: **מעברות נחלי ארנון.** לקמן מפרש מאי ניקא: **כמורד בית חורון.** כימי יהושע היה בספר יהושע (י): **ואלו שורק עוג.** לקמן מפרש: עבדי

הרואה וכו' אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו וכו'. פירש רבי' שמעיה דכל הני ברכות לריכות להזכרת שם ומלכות ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם וכן כתב רבינו שמשון מקולי כי הר"י היה רגיל לברך על הברקים ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שכחו וגבורתו מלא עולם וכן פר"י ומיימי ירושלמי דפירקין רבי זעירא אומר כל ברכה שאין בה וכו' ונראה לרבינו[ב] דדוקא לרואה משלשים יום לשלשים יום דומיא דרואה יום הגדול לפרקים דאמר בירושלמי דפרקים היינו שלשים יום:

שעקר עכו"ם מארצנו. בירושלמי ממני כשנעקרה עכו"ם מכל ארץ ישראל[א]:

על הנהרות. לאו על כל הנהרות אלא אחד מרבע הנהרות דבמיני נקרא כמו חדקל ופרת: אחני

הרואה [א]מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה מקום שנעקרה ממנו עכו"ם אומר ברוך שעקר עכו"ם מארצנו על הזיקין ועל הזועות ועל הרעמים [ב]ועל הרוחות ועל הברקים אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם על [ג]ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל המדברות אומר ברוך עושה [ד]בראשית רבי יהודה אומר [ה]הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול [ו]בזמן שרואהו לפרקים על הגשמים [ז]ועל בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב [ח]על [ט]בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת [י]בנה בית חדש [יא]וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה [יב]מברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה מעין על הרעה [יג]והצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא היתה אשתו מעוברת ואומר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא היה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר ואומר יהי רצון שלא [יד]תהא בתוך ביתי הרי זו תפלת שוא הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו בן עזאי אומר [טו]ארבע שתים בכניסתו ושתים ביציאתו נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד [יז]חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה שנאמר [יח]ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו [יט]לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים [כ]ולא יכנס להר הבית במקלו ובמנעלו ובפונדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה מקל וחומר כל חותמי ברכות שבמקדש היו אומרים [כא]עד העולם משקלקלו [כב]הצדוקים ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד העולם והתקינו שיהא אדם [כג]שואל את שלום חברו בשם שנאמר [כד]והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה' ואומר [כה]ה' עמך גבור החיל ואומר [כו]אל תבוז כי זקנה אמך ואומר [כז]עת לעשות לה' הפרו תורתך רבי נתן אומר הפרו תורתך משום עת לעשות לה': **גמ'** מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא [כח]ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא דיחיד לא מברכינן והא ההוא גברא דהוה קא אזיל בעבר ימינא נפל עליה אריא אתעביד ליה ניסא ואיתצל מיניה אתא לקמיה דרבא וא"ל כל אימת דמטית להתם בריך ברוך שעשה לי נס במקום הזה ומר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא אתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתי ותו זמנא חדא הוה קאזיל ברסתקא דמחוזא ונפל עליה גמלא פריצא איתפרקא ליה אשיתא על לגוה כי [כט]מטא לערבות בריך ברוך שעשה לי נס בערבות ובגמל כי מטא לרסתקא דמחוזא בריך ברוך שעשה לי נס בגמל ובערבות אמרי [ל]אניסא דרבים כולי עלמא מיחייבי לברוכי [לא]אניסא דיחיד איהו [לב] חייב לברוכי תנו רבנן [לג]הרואה מעברות הים ומעברות הירדן מעברות נחלי ארנון אבני אלגביש במורד בית חורון ואבן שבקש לזרוק עוג מלך הבשן על ישראל ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק ואשתו של לוט וחומת יריחו שנבלעה במקומה על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום בשלמא מעברות הים דכתיב [לד]ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה מעברות הירדן דכתיב [לה]ויעמדו הכהנים נושאי הארון ברית ה' בחרבה בתוך הירדן הכן וכל ישראל עוברים בחרבה עד אשר תמו כל הגוי לעבור את הירדן אלא מעברות נחלי ארנון מנלן דכתיב [לו]על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה וגו' תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי (לז) עבדי

מסורת הש"ס

[ה] [פי' תוספות לקמן נט. ד"ה מלא], [ו] כ"ל משנה. [ז] [מסכתות כ.], [ד] כ"ל שמועות, [ח] [פי' תוס' פוסח מו. ד"ה הנוקה וכו' מ"ש כשם כן שריפת נתן], [ט] כ"ל יסוי אלו נני ביתי, [י] [עפל לג: ומה: מגילה כה.], [יא] יבמות ו:, [יב] [מן הטוה כ"ל מתנה שבמתניות וכן שבמתניות ע"ש], [יג] בכ"י ובכ"י ובמתנה שבמתניות הגי' המתיון, [יד] [מכות כג:], [טו] [לקמן נח: נט.], [טז] [לקמן ג.], [יז] [לקמן נ.], [יח] [לקמן ס:], [יט] [לקמן סב:], [כ] [לקמן סג.], [כא] [מהלים לז.], [כב] כמוס' ר"ש ומנמרדני הוא כשם רבינו יהודה.

הגהות הב"ח

(ה) גב' אמו מנורלה טשו להו בנחלי ארנון עמדי לכו:

הגהות הגר"א

[א] נב' מרפא דיחיד מיסו. נ"ב ובריש וכר כריש. ניכסת הגפוטים והכר"ש:

מוסף רש"י

צוחה. לעקה (ירמיה יד ב). קול מהומת מלחמה (תהלים קמד יד). לברך על הרעה. ברוך דין האמת (מגילה כח:). על הטובה. ברוך הטוב והמטיב (שם). בפונדיתו. מרגלי שחור בו מתמי (בבמות ו:). קפנדריא. לקנר הילוט שלא נהקף. ריסון בשמא זה אלא בשכנגדי, ולא לשם עבודה אלא לעשות לרכבי (שם ובביר"ן מוסה לם.). שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם. דמוסר לאדם לשאול בשלום חברו בשם, כגון יפים ה' עליך שלום, ולפי כי משום מוקל אם שמים לנעלם, מרבי. ל"ל שאילת שלום בשם, דחייב אדם לשאול בשלום חברו בשם, ואלו נמי כי שייליגן אהדדי מדכרינן שם, דשלום שמו של הקב"ה, דכתיב (שופטים ו) ויקרא לו ה' שלום, לשם ה' (מכות כג: ריב"ן). דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל. שמלוכין משלמין מון למחנה ישראל (מנחות צה:).

רבינו חננאל

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. אוקימנה אניסא דרבים כולי עלמא מחייבי לברוכי, אבל אניסא דיחיד. כגון ההוא גברא דנפל עליה אריה ואיתצל, וכגון ההוא דצחא בפקתא דערבות ואיכרי ליה עינא ושתא כולי, איהו חייב לברוכי אחריני לא מיחייבי. פירי' פקתא מקום מדבר שאין בו מים כדגרסינן במסקין פרק ואילו מגלחין עושה לו חנות בפקתא [כלומר] בית למכור מים. תנו רבנן הרואה מעברות הירדן ומעברות הים ומעברות נחל ארנון ואבני אלגביש בבית חורון. כל מעשה עוג אינו כתוב במסכת ברכות. ואבן שזורק עוג בלשון הזה כתוב בה בלבד. את והב, שני בני אדם אחד שמו את, ואחד שמו והב ושנ[ניה]ם מצורעים היו. אסיקנה [על כולן] צריך שיתן שבח והודאה לפני המקום.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"י מהלכות ברכות הל' ט סמג עשין מ טוש"ע א"ח סי' ריח סי' רכ סעיף ה:
ב ב ג מיי' שם שם הל' עו סמג שם טוש"ע א"ח סי' רכח סעיף ה:
ג ד מיי' שם טוש"ע א"ח סי' ריח ס"ג ומיי' רכ סעיף יב:
ד ה מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' רכב סעיף ב:
ו [מיי' שם הלכה ה טוש"ע א"ח סי' רכב סעי' ג]:
ז [מיי' שם הלכה ד טוש"ע א"ח סי' רכב סעי' ד]:
ח ח ט מיי' שם הלכה כב כה כו סמג שם טוש"ע א"ח סי' רל סעיף ה:
י [מיי' שם הל' ג טוש"ע א"ח סי' רכב סעיף ג]:
כ (מיי' פ"ז מהל' מת המחיה הל' ה):
ו ל מיי' פ"ז מהל' מת המחיה הלכה כ סמג עשין קסד:
ז מ טוש"ע א"ח סי' ריח סעיף ה:
ח נ מיי' פ"י מהלכות ברכות הלכה ט סמג עשין מ טוש"ע שם סעיף ב:
ט ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:
י ע [מיי' שם] טוש"ע שם סעיף ה:

תורה אור השלם

1. וְאָהַבְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ: דברים ו ה
2. וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לַקֹּצְרִים יְיָ עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יְבָרֶכְךָ יְיָ: רות ב ד
3. וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְיָ עִמְּךָ גִבּוֹר הַחָיִל: שופטים ו יב
4. שִׁמְעָ לְאָבִיךָ זֶה יְלָדֶךָ וְאַל תָּבוז כִּי זָקְנָה אִמֶּךָ: משלי כג כב
5. עֵת לַעֲשׂוֹת לַיְיָ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ: תהלים קיט קכו
6. וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בָּרוּךְ יְיָ אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פַּרְעֹה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת הָעָם מִתַּחַת יַד מִצְרָיִם: שמות יח י
7. וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם: שמות יד כב
8. וְהָעֲמֹדוּ הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן בְּרִית יְיָ בְּחַרְבָּה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הָכֵן וְכָל יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בֶּחָרָבָה עַד אֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל הַגּוֹי לַעֲבֹר אֵת הַיַּרְדֵּן: יהושע ג יז
9. עַל כֵּן יֵאָמֵר בְּסֵפֶר מִלְחֲמֹת יְיָ אֶת וָהֵב בְּסוּפָה וְאֵת הַנְּחָלִים בְּאַרְנֹן: במדבר כא יד

מוסף תוספות

א. בתוס' ריש הוסיף. אבל בשנעקר עכו"ם ממקום אחד אומר ברוך שעקר עבודה אחרת מן המקום הזה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com